

AV TUVA BJØRKVOLD, FORFATTER, RESSURSLÆRER
FOR NYSGJERRIGPER OG HØGSKOLEKTOR I
NORSK VED HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

Paratekst og brødtekst som smør på flesk

Undervisningsopplegg til artikkelen «Kuer liker ikke regn» i Nysgjerrigper nr. 3-14

Paratekster er alt som forekommer i en sammensatt tekst, og som ikke er brødteksten. Det er med andre ord overskrifter, illustrasjoner, bildetekster, faktabokser og annet i teksten, samt utenomliggende elementer som sidetall, informasjon om bladet og innholdet på siden. Disse tekstelementene er ment å guide leseren gjennom den sammensatte teksten og lette lesingen.

Noen ganger er paratekstene så fylt med informasjon at brødteksten ikke formidler noe vesentlig annet av betydning. Det er tilfellet med artikkelen «Kuer liker ikke regn», et typisk trekk ved lettlest sakprosa. Paratekstene blir en annen måte å framstille brødteksten på, det er smør på flesk. Vi kaller denne typen artikler en redundant sammensatt tekst.

Fordi det for de fleste elever er lettere å lese illustrasjoner og de andre paratekstene som består av korte setninger og fraser, bør de heller bruke tid på dette enn på brødteksten. Å lese den tyngre og sammenhengende brødteksten etterpå vil dermed fungere som en repetisjon. Dette er det motsatte av hva de fleste elever gjør, å lese brødteksten direkte, uten å bruke tid på paratekstene. Å snu rekkefølgen vil kunne hjelpe mange til en enklere leseopplevelse med større innholdsmessig utbytte.

La elevene lese teksten «Kuer liker ikke regn» der brødteksten er sladdet. Snakk i grupper eller plenum om hva tegningen av en ku med paraply og teksten i snakkeboblen kan bety. Hvilke overskrifter ser de? Hva inneholder setningene som er markert med blått? Hva tror de er grunnen til at en ku titter ut fra fjøset? Hva sier ingressen? Gå til slutt inn på banneret øverst til høyre, der teksten koples med andre tekster om kuer på nettsiden til Nysgjerrigper. Se gjerne filmen som er lagt ut.

La til slutt elevene få bladet med den fulle teksten, inkludert brødteksten. Utfordre dem til å lete i brødteksten etter informasjon som de enten ikke visste om fra før, eller som de hadde fått greie på gjennom paratekstene. I dette tilfellet er det nærmest ingen ekstra informasjon. Hva betyr dette for lesingen deres ellers?

Om Nysgjerrigper og Lesekroken

Nysgjerrigper er Norges forskningsråds tilbud til alle elever og lærere på 1.-7. trinn. Vitenskapsmagasinet Nysgjerrigper, nettstedet nysgjerrigper.no, konkurransen Årets Nysgjerrigper og ulike lærertilbud er viktige deler av virksomheten. Les mer på nysgjerrigper.no

Med Lesekroken gir Nysgjerrigper tips til hvordan artiklene i bladet kan brukes til å øke elevens lesekompetanse i alle fag. Les mer på nysgjerrigper.no/lesekroken

Les
KROKEN

Av Tuva Bjørkvold

Oppgaver til «Kuer liker ikke regn»

1. Les uten brødtekst

Jobb sammen i grupper. Studer oppslaget under, der brødteksten er gjemt.

- Hva forteller illustrasjonen og bildet?
- Hva står i setningene som er markert med blått?
- Hva vet dere om kuer etter å ha lest overskriftene?

2. Les med brødtekst

Jobb sammen i grupper. Les artikkelen, med brødtekst.

- Fikk dere vite noe i brødteksten som dere ikke visste fra før?
- Snakk sammen om det er lettest å begynne å lese brødteksten eller alt det andre.

3. Detektivlesing

- Hva er forskernes bevis for at kuene ikke liker regn?
- Hva er nettadressen til Nysgjerrigper?
- Hvorfor er det en tegning av en hånd øverst på siden?

Kuer liker ikke regn

Mer om kuer på nysgjerrigper.no

- Besøk nysgjerrigper.no og bruk søkeordet «kue».
- Se video til denne artikkelen på Nysgjerrigpers nettsider.
- Les artikkelen «En robot i fjøset – om hvordan roboter tar over melking i norske fjøs».
- Les Nysgjerrigper-prosjektet om hvordan dyr reagerer når de blir lest høyt for.

Kua er litt som deg og meg. Den vil ikke bli våt i panneluggen. Forskere som jobber for at dyra våre skal ha det bra, fant ut dette da de studerte kuer ute i naturen.

TEKST: TRINE-LISE GJESDAL

«Sjefete kuer sperret døråpningen til fjøset.»

FOTO: BILDPOISK NORD LUTTA/SHUTTERSTOCK